NOTITIES UIT DE IJSSELMEERPOLDERS - 11

Atte van den Berg

Wittemerslag 17, 8131 WH Wijhe

Van den Berg, A. 2016. *Byssonectria* in the Dutch polders. Coolia 59(1): 18–20.

This paper discusses the species limits between *Byssonectria terrestris* and *B. fusispora*. The length:width ratio (Q) of the spores seems to be a reliable character on which to separate the two species (Q = 2.6 and Q = 3.2, respectively). On this basis, *B. fusispora* is recorded from two sites in The Netherlands, one of which in the Flevopolders.

Op de Nieuwjaarsbijeenkomst 2015 werd bij de 'Glinsteringen des jaars' een foto van Ieko Staal vertoond van het Klein oranje zandschijfje (*Byssonectria aggregata*). Deze was als zodanig door mij gedetermineerd met behulp van Nordic Macromycetes I (Hansen & Knudsen, 2000). Hierin staat alleen *Byssonectria aggregata* vermeld.

In de Paddenstoelennieuwsbrief 27 van februari 2015 stond onder 'Paddenstoel van de maand' *Byssonectria fusispora*, met een verwijzing naar de website www.alles over paddenstoelen.nl, waar een kort artikel is opgenomen van Henk Huijser over *Byssonectria*. Huijser verwijst o.a. naar een overzicht van Pfister (1993), en vermeldt dat er behalve *Byssonectria aggregata* ook nog een *Byssonectria fusispora* bestaat, waarvan een recente beschrijving te vinden is in Olariaga & Hansen (2011). Een belangrijk verschil tussen *Byssonectria aggregata* (syn. *B. terrestris*) en *B. fusispora* zou het verschil in Q-waarde van de sporen zijn (Q-waarde: lengte gedeeld door de breedte). Bij *B. fusispora* is deze 3,2 en bij *B. aggregata* 2,6. Uit mijn aantekeningen bleek de Q-waarde van de vondst van Ieko Staal van 2,8 tot 3,66 te gaan. Voor mij stond nu vast dat de vertoonde foto *B. fusispora* liet zien, in elk geval niet *B. aggregata*. Ter controle heeft Henk mijn gegevens met de zijne vergeleken en hij vond deze aardig overeenkomen. Zelf had hij *B. fusispora* net over de grens bij Venlo deze soort gevonden en hij was benieuwd wie hem voor het eerst uit Nederland zou melden.

Afgelopen zomer had Gerrit Jansen mij al eens gemaild over een *Byssonectria* en tijdens de pauze van de jaarvergadering kwam ik met Henk en Gerrit te spreken over dit geslacht. Gerrit stuurde me een kopie van zijn correspondentie met Olariaga over zijn vondst. Hieruit bleek dat hij op 13 januari 2013 *Byssonectria fusispora* had gevonden in het Deelerwoud.

Voor zover mij bekend heeft Gerrit dus de eer van de eerste Nederlandse vondst van *Byssonectria fusispora* (Berk.) Rogerson & Korf. Die van Ieko Staal is zeker de eerste van deze soort uit de IJsselmeerpolders.

Figuur 1. Byssonectria fusispora. *(Foto: Ieko Staal)*

Het wordt nog interessanter als we bedenken dat het geslacht *Byssonectria* P. Karst synoniem is met *Inermisia* Rifai. In het Overzicht van de paddenstoelen in Nederland (Arnolds et al., 1995) staat bij

Atte IJsselmeer_ND.indd 18 6-12-2015 20:58:19

Byssonectria aggregata: "Beschr.: Breitenbach & Kränzlin, Maas Geesteranus en Rifai: **alle onder de naam *Inermisia fusispora*. De echte *B. fusispora* is nog niet uit Europa bekend**". Als we Olariaga & Hansen volgen, is *B. fusispora* inmiddels dus wel uit Europa bekend.

Ondanks die onbekendheid wordt *B. fusispora* (of *Inermisia fusispora*) toch ook in andere literatuur wel genoemd. Rifai (1968) geeft als sporenmaten (18,2–)21–24 × 7,5–9,5(–11) µm, Breitenbach & Kränzlin (1981) geven 20–25 × 8–10 µm, en uit ons eigen land vermeldt Maas Geesteranus (1969) (19,7–)22,4–26(–36) × (7,3–)8–10 µm. De maten van *B. aggregata* en *B. fusispora* volgens Olariaga & Hansen passen hier tussen. Jammer genoeg wordt de Q-waarde van de Nederlandse vondsten niet vermeld door Maas Geesteranus. Wie gaat dat in het herbarium in Leiden eens uitzoeken?

Ter vergelijking staan in Tabel 1 de sporenmaten van beide hier besproken *Byssonectria*'s. Pfister (1993) beschrijft daarnaast voor Noord-Amerika nog een nieuwe soort, *B. seaveri*, met nog langere en slankere sporen (29–36 × 8–10 µm, dus Q ≈ 3,6). Afgezien van de sporenmaten geven Olariaga & Hansen (2011) in hun artikel nog enkele andere verschillen tussen beide soorten. Deze zijn samengevat in Tabel 2. Naast de verschillen die in deze tabel genoemd worden, vermelden ze nog: "*B. fusispora* heeft grotere, roodachtige, ondiepe, bekervormige apothecia, **langere en smallere sporen** naast rechte parafysen met donkerder rood-oranje druppels. Het subiculum van *B. fusispora* is erg zwak ontwikkeld en het meest zichtbaar tussen de dicht opeen zittende vruchtlichamen, terwijl het bij *B. terrestris* (= *B. aggregata*) opvallend dik is."

Echter, over dat subiculum berichten o.a. Yao & Spooner (1996) dat de ontwikkeling ervan bij beide soorten van duidelijk aanwezig tot afwezig varieert en dat de dikte van de hyfen vermoedelijk afhankelijk is van het substraat. Zij volgen niettemin het soortconcept van Pfister (1993), en onderscheiden de beide soorten. Olariaga & Hansen zijn uitgegaan van vers verzameld materiaal en waren zo in staat een directe vergelijking te maken tussen beide soorten.

De vraag is: blijven we in Nederland het ruim opgevatte soortconcept van Rifai volgen of volgen we dat van Olariaga & Hansen? Dat laatste geeft in elk geval een duidelijk te meten verschil tussen beide soorten.

Tabel 1. *Vergelijkende sporenmaten.*

	B. aggregata	***B. fusispora***
Olariaga & Hansen (2011)	21–24 × 8,5– 9,5 µm*	23–25,5 × 7–8 µm
	Q = 2,6	Q = 3,2
Pfister (1993)**	18,4–25,6 × 8–9(–10,4) µm	24–28 × 7,2–11 µm
	Q = 2,6	Q = 2,85
Gerrit Jansen	19–22 × 7,5–11 µm	24,5 × 8,0–9,0 µm
	Q = 2,3	Q = 2,8–3,0
Henk Huijser	17,3–27,2 × 6,6-9,6 µm	22,95–29,2 × 6,4–9,2 µm
	Q = (1,8–)2,1–2,59–3,1 (–3,4)	Q = (2,6–)2,8–3,28–3,8 (–4,0)
Atte v.d. Berg	16,8–20,0 × 7,0–9,0 µm	25–30 × 7,8–8,75 µm
	Q = 2,10–2,71	Q = 2,8–3,7

* In de tekst van hun artikel geven Olariaga & Hansen geen maten voor *B. aggregata* op, maar verwijzen naar de beschrijving van *B. aggregata* in Nordic Macromycetes (Hansen & Knudsen, 2000). De daarin genoemde maten heb ik hier vermeld.

** Pfister geeft de Q-waarden niet apart. Voor deze tabel zijn ze berekend aan de hand van de gemiddelde sporenmaat.

Atte IJsselmeer_ND.indd 19 6-12-2015 20:58:19

Tabel 2. *Vergelijking van kenmerken van* Byssonectria fusispora *en* B. aggregata*, gebaseerd op Tabel 1 uit Olariaga & Hansen (2011).*

	B. fusispora	***B. aggregata***
Groeiwijze	In groepen of kleine kluitjes	In dichte kluiten
Apotheciumvorm (rijp)	Ondiep komvormig	Tolvormig met vlakke bovenkant
Ascosporenmaat (vers)	23–25,5 × 7–8 µm	21,5–23 × 8,5–9,5 µm
Ascosporenmaat (exsiccaat)	21–24,5 × 7–8,5 µm	21,5–24 × 8,2–9,5 µm
Paraphysenvorm	Recht of iets gebogen	Gebogen
Ecologie	Oude brandplek op zure bodem	Urine en mest van eland

Met dank aan Henk Huijser en Gerrit Jansen voor het beschikbaar stellen van hun gegevens en hun opbouwend commentaar bij eerdere versies.

Literatuur

Arnolds, E., Kuyper, Th. W. & Noordeloos, M.E. (red.) 1995 (herdruk 1999). Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Uitgave NMV.

Breitenbach, J. & Kränzlin, F. 1981. Pilze der Schweiz, I. Ascomyceten. Verlag Mykologia, Luzern.

Hansen, L.& Knudsen, H. (eds.) 2000. Nordic Macromycetes I. Ascomycetes. Nordsvamp, Copenhagen.

Maas Geesteranus, R.A. 1969. Fungi van Nederland II. Pezizales, deel 2. Uitgave KNNV.

Olariaga, I. & Hansen, K. 2011. New and noteworthy records of Pezizomycetes in Sweden and the Nordic countries. Karstenia 51: 1–16.

Pfister, D. 1993. A synopsis of the North American species of *Byssonectria* (Pezizales) with comments on the ontogeny of two species. Mycologia 85: 952–962.

Rifai, M.A. 1968. The Australasian Pezizales in the Herbarium of the Royal Botanic Gardens Kew. KNAW, Amsterdam.

Yao, Y.-J. & Spooner, B.M. 1996. Notes on British species of *Byssonectria*. Mycol. Res. 100: 881–882.

15E KELKZWAMMENEXCURSIE IN HARDERBOS

De Werkgroep Mycologisch Onderzoek IJsselmeerpolders organiseert op **zaterdag 13 februari 2016** zijn 15e Kelkzwammenexcursie in Oostelijk Flevoland bij Biddinghuizen. Mooi rood is niet lelijk, na de succesvolle excursie in 't Vroege Vogelsbos bij Almere en herhaalde vraag wordt daarom de traditie voortgezet. In het Harderbos komen zowel Rode- als Krulhaarkelkzwammen voor. Vanwege de grote variatie aan houtsoorten in dit bos zullen we zoals altijd ook andere paddenstoelen aantreffen, tenslotte groeien er 's winters meer soorten. Op 3 november 2015 hebben we al een tak vol Rode kelkzwammen in 't Abbertbos gezien. In de middagpauze genieten we gastvrijheid bij Natuurmonumenten in de Vrijwilligersruimte van de Beheerschuur aan de Mosselweg.

Verzamelen om 10.30 uur op de parkeerplaats bij de kruising Karekietweg/Kievitslandenpad (Amersfoortcoördinaten 171,8–489,8). Eventueel ophalen van openbaar vervoer i.o.m. Gerrit van Duuren. Opbelexcursie i.v.m. weersomstandigheden: Gerrit van Duuren, 0321-318894.

RECTIFICATIE

- Het artikel in Coolia 57(3), 2014, p. 115 over *Russula lilacea var carnicolor* behoeft rectificatie. Uit de DNA-barcoding blijkt het bij deze russula om *R. vesca* Fr. te gaan.
- In Coolia 58(4), in het artikel Nieuwsbrief Paddenstoelenmeetnet-16', staat op pp. 182–183 in tekst en fotobijschrift het Zandkaalkopje op Vlieland vermeld. Dit moet zijn het Duinkaalkopje.

Atte IJsselmeer_ND.indd 20 6-12-2015 20:58:19